

**جهت تهیه این کتاب می‌توانید با شماره
تلفن‌های ذیل تماس حاصل نمایید.**

۰۲۵-۳۷۷۴۹۲۷۴

۰۹۱۲۶۵۲۵۰۷۰

**همچنین می‌توانید در شبکه‌های
اجتماعی ایتا و تلگرام با شماره فوق
سفارش خود را ثبت فرمایید.**

■ کانال ایتا: [nashrehoghoghepoya](#)

■ کانال تلگرام: [hoghoghepoyapub](#)

■ کانال پیام رسان بله: [pooya_law](#)

■ کانال پیام رسان سروش: [pooyalaw](#)

■ فروشگاه اینترنتی: [www.hpbook.ir](#)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجموعه سؤالات امتحان

جلد اول

دوره پیشرفته

ویژه قضات و وکلای دادگستری

مجید عطایی جنتی

(رئیس شعبه دادگاه عمومی حقوقی)

محمد محلی

(رئیس شعبه دادگاه عمومی حقوقی)

مهدی سلامتی قمصری

(مدیر دفتر شورای حل اختلاف و مدرس دانشگاه)

نشر حقوق پویا

فهرست مطالب

فصل اول: واخواهی ۹

- ۱- تکلیف دادگاه در فرض واخواهی و تجدیدنظر خواهی هم زمان محکوم علیه ۱۰
- ۲- مراد از عدم ابلاغ واقعی حکم در ماده ۳۰۳ ق.ا.د.م ۱۲
- ۳- نحوه رسیدگی توأم به دعوای مرتبط با دعوای واخواهی ۱۳
- ۴- تقدیم دادخواست تقابل از سوی واخوانده ۱۵
- ۵- اقدامات دادگاه پس از صدور قرار رد دادخواست واخواهی ۱۹
- ۶- تکلیف دادگاه در مورد تقدیم دادخواست بعد از انقضای مهلت واخواهی ۲۷
- ۷- تکلیف دادگاه در فرض واخواهی بعد از اجرای حکم ۳۳
- ۸- تاثیر واخواهی یکی از محکوم علیه در حق سایر ۴۰
- ۹- واخواهی نسبت به رای حضوری ۴۳

فصل دوم: تجدید نظر ۴۵

- ۱- منظور از ارزش خواسته یا بهای آن برای تجدید نظر خواهی ۴۶
- ۲- ملاک قابلیت تجدیدنظر خواهی در فرضی که خواسته در هنگام تقدیم دادخواست قابل تقویم نیست ۵۱
- ۲- تاثیر تغییر یا افزایش خواسته قابلیت تجدید خواهی ۵۴
- ۳- مراد از متفرعات دادرسی و تاثیر آن در قابلیت تجدیدنظر حکم ۵۵

- ۴- تکلیف دادگاه بدوی در مواجهه با دادخواست تجدیدنظرخواهی تقدیمی در خصوص رای قطعی ۵۸
- ۵- تجدیدنظرخواهی خارج از مهلت نسبت به رای غیابی حضوری اعلام شده ۶۱
- ۶- تکلیف دادگاه در مقابل دادخواست تجدیدنظر خواهی ناقص که خارج از مهلت قانونی تقدیم شده است ۶۴
- ۷- تکلیف دادگاه در قابل دادخواست تجدیدنظر خواهی ناقص خارج از مهلت تقدیم شده که متضمن عذر موجه می باشد ۶۴
- ۸- تکلیف دادخواست تجدیدنظر در قبال نقصان دادخواست بدوی ۶۶
- ۹- اصلاح رای توسط دادگاه تجدیدنظر ۶۷

فصل سوم: اعاده دادرسی ۷۰

- ۱- ویژگی های احکام دارای قابلیت اعاده دادرسی ۷۱
- ۲- منظور از صدور حکم به بیشتر از خواسته به عنوان یکی از جهات اعاده دادرسی ۷۴
- ۴- شرایط مغایرت دو حکم به عنوان یکی از جهات اعاده دادرسی ۷۵
- ۵- شرایط حيله و تقلب به عنوان یکی از جهات اعاده دادرسی ۷۸
- ۶- منظور از مکتوم بودن سند به عنوان یکی از جهات اعاده دادرسی ... ۷۹
- ۷- عدم شمول بند ب ماده ۴۳۲ قانون ایین دادرسی مدنی در خصوص احکام کیفری ۸۳
- ۸- تفاوت اعاده دادرسی طاری و اعتراض ثالث طاری ۸۴
- ۹- تقدیم دادخواست اعاده خارج از مهلت ۳ روز مکور در تبصره ماده ۴۳۳ ق.ا.د.م ۸۵
- ۱۰- قابلیت تجدیدنظر قرار رد درخواست اعاده دادرسی ۸۷
- ۱۱- تاثیر اعاده دادرسی بر اجرای حکم ۸۸

- ۹۱-تاثیر اعاده دادرسی دعوی تصرف عدوانی بر اجرای حکم.....
- ۹۲-امکان صدور رای غیابی در رسیدگی به اعاده دادرسی.....
- ۹۲-عدم امکان ورود و جلب ثالث در اعاده دادرسی.....

فصل چهارم: دعاوی طاری ۹۴

- ۹۵-منظور از دعوا طاری.....
- فصل چهارم، بخش ۱: دعاوی اضافی ۱۰۰
- ۱-منظور از افزایش خواسته در دعاوی اضافی ۱۰۰
- ۲-ضرورت طرح دعاوی اضافی در قالب دادخواست ۱۰۵
- ۳-تکلیف دادگاه در برابر دعاوی اضافی که موضوع آن خارج از صلاحیت ذاتی است ۱۰۸
- فصل چهارم، بخش ۲: دعاوی متقابل ۱۱۰
- ۱-تکلیف دادگاه در مقابل دعاوی تقابل طرح شده بعد از جلسه اول ۱۱۰
- ۲-تاثیر استردادخواست یا دعاوی اصلی بر دعاوی تقابل ۱۱۱
- ۳-تاثیر عدم صلاحیت ذاتی رسیدگی به دعاوی تقابل ۱۱۲
- ۴-تاثیر عدم صلاحیت محلی رسیدگی به دعاوی تقابل ۱۱۳
- ۵-طرح دعوی متقابل از جانب اصحاب دعوی علیه وارد ثالث ۱۱۳
- ۶-تقدیم دادخواست دعوی متقابل در مرحله بدوی و تجدید نظر ۱۱۴
- ۷-بررسی اقامه دعوی متقابل در مهلت قانونی ۱۱۷
- ۸-بررسی کلمه ادعا در متن ماده ۱۴۱ ق.ا.د.م ۱۲۰
- ۹-ویژگی های دعوی متقابل ۱۲۱
- ۱۰-بررسی طرح دعوی جلب ثالث در دعوی متقابل ۱۲۲
- ۱۱-زمان اقامه دعوی متقابل ۱۲۲
- ۱۲-مقررات حاکم بر دادخواست متقابل ۱۲۳
- ۱۳-مواردی که نیاز به تقدیم دادخواست تقابل ندارد ۱۲۳

- فصل چهارم، بخش ۳: ورود ثالث ۱۲۹
- ۱- ماهیت و تعریف دعوی ورود ثالث ۱۲۹
- ۲- انواع دعوی ورود ثالث ۱۳۰
- ۳- قواعد پذیرش ورود ثالث اصلی ۱۳۲
- ۴- قواعد پذیرش ورود ثالث تبعی ۱۳۴
- ۵- بررسی احراز یکی از دو شرط دعوی مستقل یا ذینفع بودن در پیروزی احدی از طرفین توسط ورود ثالث ۱۳۴
- نظریه مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه ۱۳۵
- ۶- تکلیف دادگاه پس از پذیرش دادخواست ورود ثالث ۱۳۷
- ۸- مهلت طرح دعوی ورود ثالث ۱۳۹
- ۹- منظور از شخص ثالث و اقامه دعوی طاری دیگر بر دعوی ورود ثالث ۱۴۲
- ۱۰- اثر استرداد دعوی اصلی در ورود ثالث ۱۴۵
- ۱۲- نحوه ابلاغ وقت دادرسی و تعیین وقت جلسه رسیدگی به وارد ثالث ۱۴۹
- ۱۳- رسیدگی جداگانه به دعوی ورود ثالث ۱۵۳
- ۱۴- ورود ثالث در مرحله واخواهی ۱۵۵
- ۱۵- ورود ثالث در مرحله تجدید نظر ۱۵۷
- ۱۶- عدم تکلیف دادگاه در پذیرش دعوی ورود ثالث در فرض صدور رای قطعی یا تقدیم دادخواست تجدیدنظرخواهی ناقص ۱۵۹
- ۱۷- قابل تجدیدنظر بودن حکم دعوی اصلی و طاری ۱۶۳
- ۱۸- ورود ثالث در دعاوی که برای اقامه آن مهلت معین تعیین شده مثل اعتراض ثبت یا تحدید حدود ۱۶۳
- فصل چهارم، بخش ۴: جلب ثالث ۱۶۵

- ۱- نحوه تنظیم دادخواست جلب ثالث ۱۶۵
- ۲- اثر عدم رعایت مهلت‌های قانونی در طرح دعوای جلب ثالث ۱۶۶
- ۳- جلب ثالث به منظور تقویت موضع ۱۶۹
- ۴- عدم امکان طرح دادخواست جلب ثالث علیه خواننده اصلی ۱۷۱
- ۵- بررسی طرح دعوی الزام به انتقال سند رسمی و نحوه تقدیم دادخواست جلب ثالث در آن ۱۷۳
- ۶- تکلیف دادگاه در خصوص دادخواست جلب ثالث خواننده در حق خواهان ۱۷۴
- ۷- تصمیم‌گیری در خصوص دادخواست جلب ثالثی که در مرحله واخواهی اظهار نظر نگردیده و به مرجع تجدید نظر ارسال شده ۱۷۷
- ۸- نحوه تقدیم دادخواست جلب ثالث در مرحله واخواهی ۱۷۸
- ۹- زمان تقدیم دادخواست جلب ثالث در مرحله بدوی ۱۷۸
- ۱۰- رعایت صلاحیت ذاتی و محلی در دعوی جلب ثالث ۱۷۹
- ۱۱- امکان تقدیم یک دادخواست مبنی بر واخواهی و جلب ثالث ۱۸۰
- ۱۲- تکلیف دادگاه تجدیدنظر مواجهه با دادخواست جلب ثالث ۱۸۰
- ۱۳- مهلت ارائه دادخواست جلب ثالث در مرحله تجدیدنظر ۱۸۱
- ۱۴- عدم صلاحیت شورای در رسیدگی به دادخواست جلب ثالث شرکت دولتی ۱۸۵
- ۱۵- امکان درخواست تامین خواسته از اموال مجلوب ثالث ۱۸۵
- فصل چهارم، بخش ۵: اعتراض ثالث ۱۸۷
- ۱- شرایط اعتراض ثالث ۱۸۷
- ۲- ملاک شناسایی شخص شخص ثالث ۱۸۹
- ۳- تکلیف دادگاه در مواجهه با اعتراض ثالث نسبت به دستور موقت یا تامین خواسته ۱۹۱

- ۴-اعتراض ثالث نسبت به گزارش اصلاحی ۱۹۱
- ۵-اعتراض ثالث وارد ثالثی که دادخواست وی رد شده است ۱۹۲
- ۶-مرجع رسیدگی به دعوی اعتراض ثالث ۱۹۳
- ۷-مرجع رسیدگی به اعتراض طاری ۱۹۳
- ۸- منظور از اعتراض ثالث قبل و بعد از اجرای حکم در ماده ۴۲۲ ق.ا.د.م ۱۹۴
- ۹-لزوم تشکیل پرونده مجزا جهت رسیدگی به اعتراض ثالث طاری ۱۹۵
- ۱۰-وضعیت تامین اخذ شده در فرض محکومیت معترض ثالث ۱۹۵
- ۱۱-اعتراض ثالث به تامین خواسته ۱۹۶
- ۱۲-اصلاح رای توسط دادگاه بدوی ۱۹۶
۱۳. اسقاط حق درخواست تعدیل اقساط ۱۹۸

فصل اول: واخواهی

۱- تکلیف دادگاه در فرض واخواهی و تجدیدنظر خواهی هم زمان محکوم علیهم

طبق ماده ۳۰۴ ق.ا.د.م در صورتی که خواندگان متعدد باشند ممکن است رای صادره نسبت به تعدادی حضوری و نسبت به تعدادی دیگر غیابی باشد با این وصف اگر خواندگانی که حکم نسبت به آنها حضوری بوده تجدیدنظر خواهی کنند و خواندگان غیابی نیز واخواهی نمایند تکلیف چیست؟

الف - دکترین حقوقی

بطور مسلم مجوزی وجود ندارد که برای رسیدگی به واخواهی دیگری تجدیدنظر خواهی شخص دیگر بلا اقدام و تا مدتی مسکوت بماند در این صورت چاره ای نیست جز اینکه از پرونده کپی تهیه شود و یکی از این دو پرونده جهت رسیدگی به دادگاه تجدید نظر ارسال و یکی از آن جهت رسیدگی به واخواهی مورد استفاده واقع گردد البته در صورت انجام مراتب فوق امکان دارد ایراداتی به وجود آید از جمله اینکه رسیدگی به هر پرونده در هر کدام از دو مرجع منوط به وجود اصل پرونده باشد و ایراد دیگر اینکه ممکن است ارای متفاوتی صادر گردد که هر کدام نتیجه ای مغایر داشته باشد

بهرتر بود در ماده ۳۰۴ حکم دادگاه در صورتی نسبت به همه خواندگان حاضر و غایب صادر شود که پرونده برای خواندگان غایب نیز معد صدور حکم باشد ولی در ماده ۳۰۴ چنین قیدی را ذکر نمود است و به طور مطلق حضور یا تقدیم لایحه را توسط بعضی از خواندگان موجب صدور حکم دانسته است .

(دوره جدید مبسوط در این دادرسی مدنی، دکتر علی مهاجری ج ۳ ش ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵)

ب- نشست قضایی

موضوع: عدم تجدید نظر خواهی احد از متهمین پرونده که دارای طرفین متعدد می‌باشد.

پرسش: پرونده ای که طرفین متعدد داشته و برخی از افراد پرونده تقاضای تجدید نظر خواهی نموده و برخی ننموده اند و پس از طرح موضوع در دادگاه تجدید نظر و قطعیت دادنامه پرونده به واحد اجرای احکام ارسال می‌گردد در این اثنا افرادی که تجدید نظر خواهی ننموده اند یا رای به صورت غیابی بوده درخواست واخواهی می‌نمایند و دادگاه تجدید نظر با این استدلال که پرونده صرفاً در خصوص افرادی که تجدید نظر خواهی نموده اند رسیدگی و نسبت به صدور رأی اقدام نموده دادنامه را قطعی دانسته و در خصوص سایر افراد عقیده بر رسیدگی در دادگاه بدوی داشته لذا مستدعی است در رد یا قبول استدلال مذکور چنانچه مطلبی دارید بیان نمائید؟^۱

نظر هیئت عالی

در موضوع کیفری انسان مورد محاکمه قرار می‌گیرد بنابراین سلب حق واخواهی محتاج به نص است و ماده ۳۰۸ قانون آئین دادرسی مدنی قابل تسری در موضوعات کیفری نیست، نتیجتاً به صحت نظریه اکثریت اعلام عقیده می‌شود.

نظر اکثریت

نظر به اینکه حق تجدید نظر خواهی و واخواهی از حقوق مسلم متهم یا متهمین پرونده می‌باشد و در جائیکه با اعتراض شاکی یا اعتراض متهم یا متهمین دیگر پرونده به دادگاه تجدید نظر رفته باشد این امر موجبی جهت جلوگیری از حق تجدید نظر خواهی یا واخواهی دیگر متهم یا متهمینی که واخواهی و تجدید نظر خواهی ننموده اند نمی‌باشد و مضافاً اینکه از آنجائیکه قانون در این خصوص ساکت می‌باشد با استناد به اصل تفسیر به نفع متهم حق واخواهی و تجدید نظر خواهی متهم

۱. کد نشست ۸۰۷۵-۱۴۰۰ استان همدان.

یا متهمین پابرجا می‌باشد و چنانچه متهم یا متهمین نیز تجدید نظر خواهی نکرده باشند در خصوص آزادی مشروط و غیره نیز دادگاه بدوی بایستی اظهار نظر نماید .

نظر اقلیت

با عنایت به بند ب ماده ۴۵۵ از قانون آیین دادرسی کیفری، نظر به اینکه پرونده‌های واصله به دادگاه تجدید نظر از سوی شعبه مربوطه مطالعه می‌گردد و صرفنظر از اینکه اعتراض از سوی چه کسی (چه شاکی و چه متهم) صورت پذیرفته باشد؛ پس از اظهار نظر از سوی دادگاه تجدید نظر رای قطعی می‌باشد و متهم یا متهمین دیگر حق واخواهی و تجدید نظر خواهی ندارند .

۲- مراد از عدم ابلاغ واقعی حکم در ماده ۳۰۳ ق.ا.د.م.

طبق ماده ۳۰۳ ق.ا.د.م یکی از شروط احکام غیابی عدم ابلاغ واقعی حکم است منظور چیست؟

الف- دکتترین حقوقی

اولا این شرط فقط برای حکم غیابی در دادگاه نخستین است طبق ماده ۳۶۴ ق.ا.د.م ابلاغ واقعی در کیفیت حکم تاثیری ندارد در رسیدگی‌های کیفری نیز به شرح مذکور در ماده ۶۰۴ ق.ا.د.م که لازمه غیابی بودن حکم دادگاه عدم ابلاغ واقعی اختطاریه نیست در ماده ۲۵ شورای حل اختلاف نیز شرط عدم ابلاغ واقعی از شاخصه‌های غیابی بودن حکم صادره علیه خوانده حذف شده است به نظر میرسد شورای نگهبان در زمان بررسی ماده ۳۰۳ دقت لازم رانداشته و به صورت فعلی ماده فوق را مورد تایید قرار داده همینطور که اشاره شد در قوانین لاحق که از آن نام برده شد این شرط از شاخصه‌های غیابی بودن حکم حذف شده است .

(دوره جدید مبسوط در آیین دادرسی مدنی دکتر علی مهاجری ج ۳، ش ۱۳۷۷)

ب- نظریه مشورتی

شماره نظریه: ۷/۹۶/۱۳۵۶

تاریخ نظریه: ۱۳۹۶/۰۶/۱۴

استعلام:

چنانچه دادگاه قرار قبولی واخواهی از رأی غیابی صادر کرده باشد و سپس طرف مقابل مدارکی دال بر اطلاع قبلی واخواه فعلی از مفاد رأی غیابی در دفاع از حقوق تثبیت شده خود و اعتبار امر مختومه ارائه نماید آیا دادگاه می‌تواند به استناد این مدارک از قرار قبولی واخواهی عدول و قرار رد واخواهی صادر نماید نظریه مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه:

از آنجا که قرار قبولی واخواهی از جمله قرارهای نهایی نیست، بنابراین هرگاه به هر دلیلی اشتبهاً صادر شود، باید از آن عدول شود.

۳- نحوه رسیدگی توأم به دعوی مرتبط با دعوی واخواهی

در صورتی که دعوایی مرتبط با دعوی واخواهی در شعبه دیگری مطرح باشد آیا قاضی رسیدگی کننده در راستای بند ۲ ماده ۱۴ و ماده ۸۹ ق.ا.د.م می‌تواند پرونده واخواهی را به دادگاه دیگر که پرونده مرتبط با آن در جریان است ارسال نماید؟

الف- دکترین حقوقی

از آنجایی که دعوای واخواهی منحصرراً در دادگاه صادر کننده حکم غیابی قابل رسیدگی است ارسال پرونده به دادگاه دیگر که دعوای مرتبط با آن در جریان است امکان پذیر نیست و چنانچه موضوع به رییس حوزه قضایی اعلام شود تنها ارسال پرونده مرتبط به دادگاه رسیدگی کننده به واخواهی امکان پذیر است نه عکس آن (دوره جدید مبسوط در این دادرسی مدنی دکتر علی مهاجری ج ۳ ش ۱۳۸۹)

ب- نشست قضایی

موضوع: رسیدگی توأمان به دو دعوای مرتبط
 پرسش: شخص (الف) در دادگاه عمومی شهرستان مینودشت به طرفیت شخص «ب» با استناد به مبیعه‌نامه عادی قطعه زمینی که در حوزه بخش گالیکش واقع است (این بخش در زمان طرح دعوا فاقد دادگاه بوده) به خواسته خلع ید، طرح دعوا نموده، در جریان رسیدگی، شخص (ب) نیز با تأسیس دادگاه عمومی در بخش گالیکش به خواسته فسخ مبیعه‌نامه مذکور علیه شخص (الف) طرح دعوا می‌کند. با توجه به مواد ۱۲، ۱۹ و ۱۰۳ آیین دادرسی مدنی، الف. آیا رسیدگی به هر دو دعوا به طور مجزا در دادگاه عمومی گالیکش و مینودشت توجیه قانونی دارد؟ ب. در صورت ضرورت رسیدگی توأمان به هر دو پرونده کدام دادگاه صالح به رسیدگی است؟^۱

نظر هیئت عالی

بر حسب مقررات ماده ۱۲ قانون آیین دادرسی مدنی، دعوای مربوط به مال غیر منقول در دادگاهی اقامه می‌شود که مال غیر منقول در آنجا واقع شده است. در سؤال مطروحه اگرچه قطعه زمین مورد دعوا در حوزه گالیکش واقع است چون در تاریخ تقدیم دادخواست، گالیکش فاقد دادگاه بوده طرح دعوای خواهان در دادگاه عمومی مینودشت بلاشکال است و با توجه به اینکه مناط صلاحیت، زمان تقدیم دادخواست است، اگر بعداً در گالیکش دادگاه عمومی دایر شود در صلاحیت دادگاه مینودشت فعلی وارد نمی‌شود و آن دادگاه کماکان صالح به رسیدگی است. حال طرف دیگر دعوا پس از تشکیل دادگاه عمومی در گالیکش دادخواستی به خواسته فسخ معامله مورد بحث به دادگاه گالیکش تقدیم کرده، اگر دادگاه عمومی مینودشت نسبت به دعوای قبلی (الزام به تنظیم سند رسمی) اخذ تصمیم کرده باشد، دادگاه گالیکش در خصوص فسخ معامله صالح به رسیدگی

۱. برگزار شده در استان گلستان.

بوده و ممکن است با ملاحظه حکم صادر شده از دادگاه مینودشت نسبت به دعوی مطروحه اخذ تصمیم کند؛ لیکن اگر دعوی مطروحه در دادگاه مینودشت منتهی به صدور حکم نشده باشد، با توجه به ارتباط کامل دو دعوا با یکدیگر و با توجه به تاریخ تقدیم دادخواست اولی، دادرس دادگاه عمومی گالیکش باید با اعلام صلاحیت دادگاه عمومی مینودشت پرونده مطروحه را به دادگاه مینودشت بفرستد که یکجا مورد رسیدگی واقع شود و از صدور آرای متناقض جلوگیری شود.

نظر اکثریت

با توجه به اینکه بین هر دو دعوا ارتباط کامل وجود دارد و سرنوشت یک دعوا بر دیگری مؤثر است و نظر به اینکه دادگاه مینودشت ابتدا شروع به رسیدگی کرده صلاحیت رسیدگی به هر دو دعوا را دارد به لحاظ جلوگیری از صدور آرای متهافت، مستند به بند (۲) ماده ۸۴ و ماده ۸۹ قانون آیین دادرسی مدنی، دادگاه گالیکش باید رسیدگی را متوقف و دعوی فسخ مبیعه‌نامه را جهت رسیدگی توأمان به دادگاه مینودشت ارسال نماید.

۴- تقدیم دادخواست تقابل از سوی واخوانده

چنانچه واخوانده قبل از جلسه اول رسیدگی به واخواهی دادخواست متقابل تقدیم نماید آیا رسیدگی به عنوان دعوی متقابل ممکن است؟

الف- دکتترین حقوقی

به سه دلیل رسیدگی به این دعوا امکان پذیر نیست

۱ قانون گذار در ماده ۱۴۱ ق.ا.د.م منحصراً به خواننده اجازه داده است در مقابل ادعای خواهان اقامه دعوا کند و در مرحله واخواهی واخوانده همان خواهان اولیه است و تقدیم دادخواست متقابل از ناحیه خواهان معنا ندارد

۲ در رسیدگی اولیه دادگاه با ادعای خواهان نسبت به خواننده روبروست ولی در مقطع واخواهی دادگاه با حکمی روبروست که فقط به صحت و سقم آن حکم رسیدگی میکند و چون ادعایی مطرح نیست لذا تقدیم دادخواست متقابل در مقابل ادعایی که وجود خارجی ندارد معنا ندارد.

۳ اگر بنا بود در مرحله واخواهی نیز امکان طرح دعاوی طاری مطرح باشد نیازی نبود تا قانونگذار از دعاوی طاری تنها به جلب ثالث اشاره کند و چون تنها در ماده ۱۳۶ تفدیم دادخواست جلب ثالث در مرحله واخواهی تجویز گردیده است لذا قانونگذار اجازه ای در مورد دادخواست متقابل نداده است

لذا چنانچه دادخواست متقابل تقدیم شد بنا به استدلال فوق و به استناد ماده ۲ قرار رد دعوا صادر گردد. هر چند با توجه به ماده ۱۴۱ در صورتی که دعوی مطروحه متقابل نباشد جداگانه رسیدگی شود میتوان گفت حکم مذکور در صورتی است که دعوی خوانده با دعوی اصلی دارای ارتباط کامل یا وحدت منشا باشد (دوره جدید مبسوط در آیین دادرسی مدنی دکتر علی مهاجری ج ۳ ش ۱۳۹۳)

ب- نشست قضایی

موضوع: اجازه ارایه دادخواست تقابل از سوی خوانده در مرحله تجدیدنظر پرسش: چنان چه خوانده در جلسه اول (مرحله بدوی) دادخواست تقابل ندهد آیا در مرحله تجدید نظر همراه با دادخواست اعتراض می تواند دادخواست تقابل بدهد؟^۱

نظر هیئت عالی

موعد تسلیم دادخواست تقابل در اولین جلسه دادرسی محکمه بدوی است و با استنباط از ماده ۳۴۹ قانون آیین دادرسی مدنی، قبول چنین دعوی که مستلزم رسیدگی دو نوبتی است ممکن نیست.

نظر انفاقی

با توجه به اینکه مقنن به صراحت اعلام کرده تا پایان جلسه اول دادرسی می توان دادخواست تقابل داد علی هذا خارج از موعد مذکور دادخواست تقابل قابل پذیرش نیست زیرا در دعاوی ورود ثالث و جلب ثالث مقنن به صراحت اعلام کرده که در

۱. یک: کد نشست ۱۳۹۷-۵۳۳۸ استان اردبیل / شهر خلخال.

مرحله تجدید نظر دادخواست ورود ثالث و جلب ثالث می‌توان داد ولی در خصوص دعوی تقابل اظهارنظری نکرده در این گونه موارد نیز قانون باید به نص تفسیر شود هر چند مقنن سکوت اختیار نموده باشد نظر اکثر حقوقدانان به اتفاق آرا چنین است که پذیرش دعوی تقابل در غیر از جلسه اول دادرسی خلاف موازین قانونی است. در مرحله واخواهی بین حقوقدانان اختلاف نظر وجود دارد عده ای معتقدند که واخواهی ادامه دادرسی بدوی می‌باشد و تقابل برای دفاع خوانده ضرورت دارد و باید دادخواست تقابل را پذیرفت عده دیگر نیز معتقدند که دادخواست تقابل در مرحله واخواهی نیز قابل پذیرش نیست زیرا واخواهی در خصوص تأیید یا فسخ حکم صادره است با عنایت به مراتب مذکور چنانچه جلسه دادرسی تشکیل شده باشد (به صورت قانونی) و خوانده حضور پیدا نکرده باشد به نظر می‌رسد دادخواست تقابل قابل پذیرش نیست مگر اینکه واخواه عذر موجه ارایه کند که دادگاه باید بدو در این خصوص بررسی کرده سپس در خصوص قبول یا عدم قبول دادخواست متقابل اقدام نماید.

موضوع: اعتراض ثالث طاری در مرحله واخواهی مقایسه تأیید رأی با صدور آن در مرحله تجدیدنظر.

پرسش: الف) با عنایت به بند (ب) ماده ۴۱۹ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی و نیز مفهوم و منطوق مواد ۴۲۱ و ۴۲۲ همان قانون، آیا تسلیم دادخواست اعتراض ثالث طاری در مرحله واخواهی امکانپذیر است؟ ب) با عنایت به منطوق ماده ۴۲۱ قانون یاد شده، آیا تأیید رأی در مراجع تجدیدنظر و دیوانعالی کشور به منزله صدور رأی است یا اینکه تأیید رأی با صدور رأی، دو امر مستقل از هم هستند؟^۱

نظر هیئت عالی

الف) طبق ماده ۴۱۸ قانون آیین دادرسی مدنی، شخص ثالث حق دارد به هر گونه رأی صادره از دادگاه عمومی اعتراض کند و رأی غیابی هم مشمول همین مورد است. ب) تأیید رأی به معنای اصدار رأی در تأیید آن است و مفهوم مغایر و مجزایی از آن ندارد.

نظر اکثریت

الف) نظر به اینکه وجود قاعده فراغ در آیین دادرسی، شامل قاضی صادر کننده رأی و خواهی نمیشود و در مرحله خواهی همان قاضی صادر کننده رأی به آن رسیدگی میکند، هیچ گونه تفکیکی فیما بین مرحله صدور رأی غیابی و خواهی وجود ندارد. لذا نظر به عدم فراغت قاضی صادر کننده رأی غیابی از رسیدگی غیابی و نظر به اینکه در مرحله خواهی، دادنامه غیابی به محکوم علیه غیابی ابلاغ میشود؛ با توجه به پذیرش اصل تفسیر موسع در قوانین و مقررات حقوقی به معنای اخص، رعایت عدالت و انصاف قضایی و عدم وجود تعبیر مخالف در خصوص مورد، پذیرش اعتراض ثالث طاری در مرحله خواهی امکانپذیر است.

نظر اقلیت

الف) اعتراض به رأی در مرحله خواهی از جمله طرق عادی اعتراض به آرا میباشد. نظر به اینکه اعتراض ثالث در کنار اعاده دادرسی و اعمال (ماده ۳۲۶ قانون آیین دادرسی مدنی) و فرجام از جمله طرق فوقالعاده اعتراض در قانون آیین دادرسی مدنی است، بنابراین، در مرحله خواهی، پذیرش درخواست اعتراض ثالث طاری بلااشکال نیست؛ زیرا دادگاه پس از صدور رأی غیابی، فارغ از رسیدگی است و تسلیم دادخواست اعتراض طاری در مرحله خواهی (به دلیل اینکه از مجموع مواد ۴۲۱ و ۴۲۳ قانون آیین دادرسی مدنی) چنین استفاده میشود که تسلیم درخواست اعتراض در حین دادرسی و تا قبل از صدور حکم برای معترض تکلیف است). بنابراین، پذیرش درخواست اعتراض ثالث طاری در مرحله خواهی امکانپذیر نیست. ب) با عنایت به رأی دیوانعالی تمیز مورخ ۱۴ و ۱۵

آذر ماه سال ۱۳۰۹ به این شرح: شخص ثالث باید اعتراض خود را به آخرین محکمه ای که صادرکننده حکم بوده تقدیم دارد. بنابراین، حکم محکمه استیناف اگر مبنی بر تأیید حکم بدایت باشد، اعتراض شخص ثالث، به محکمه استیناف داده میشود و نظر به اینکه اکثر نویسندگان حقوقی آیین دادرسی سابق و حال بر این عقیده‌ها ند که تأیید حکم در مرحله پژوهش و تجدیدنظر، به معنای صدور رأی قطعی تلقی میشود به همین جهت در اعمال مواد ۳۱ و ۱۸ قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب سابق، (با رعایت جایگزین مواد جدید آیین دادرسی مدنی نیز رعایت می‌شود و تأیید رأی در ماهیت، تفاوت معنایی با صدور رأی ندارد.

۵- اقدامات دادگاه پس از صدور قرار رد دادخواست و واخواهی

اقدامات دادگاه پس صدور قرار رد دادخواست و واخواهی خارج از مهلت

چیست؟

الف- دکتین حقوقی

چنانچه دادخواست و واخواهی خارج از مهلت نسبت به حکمی صادر شده باشد که آن حکم فقط قابل واخواهی بوده نه تجدیدنظر نتیجه است که قرار رد دادخواست صادره به اعتبار ماده ۳۳۲ ق.ا.د.م قطعی است و اقدام دیگری جز ابلاغ قرار توسط دادگاه لازم نیست اما اگر حکم غیابی حکمی باشد که علاوه بر قابلیت واخواهی از قابلیت تجدیدنظر نیز برخوردار باشد در این صورت موضوع مشمول تبصره ۲ ماده ۳۰۶ خواهد بود یعنی دادخواست و واخواهی خارج از مهلت که بدون عذر موجه باشد دادخواست تجدیدنظر تلقی میشود خواهد شد نتیجه اینکه اگر دادخواست مذکور داخل در مهلت ۲۰ روزه بعد از انقضای مهلت واخواهی باشد به اعتبار اینکه قرار رد دادخواست صادره از دادگاه، قابل تجدیدنظر خواهی است دادگاه باید آنرا ابلاغ و در مهلت بیست روزه تجدیدنظر به انتظار بنشیند چنانچه از قرار تجدیدنظر خواهی شد برابر ضوابط آن رابه دادگاه تجدیدنظر ارسال کند و اگر تجدیدنظر خواهی نشد و قرار رد دادخواست قطعی گردید آنموقع دادخواست

واخواهی خارج از مهلت وخواهی اما داخل در مهلت تجدیدنظر خواهی برابر ضوابط به دادگاه تجدیدنظر ارسال کند و اگر دادخواست وخواهی خارج از مهلت بیست روزه تجدیدنظر خواهی بوده باشد از این جهت که نسبت به یک دادخواست صدور دو قرار رد دادخواست وخواهی و رد دادخواست تجدیدنظر معنا ندارد. موجهی برای اعمال تنصره ۲ ماده ۳۳۸ نخواهد بود.

(دوره جدید مبسوط در این دادرسی مدنی دکتر علی مهاجر ج ۴ ش ۱۴۰۰)

(این دادرسی مدنی دوره بنیادین، دکتر عبدالله شمس، ج ۲ ش ۳۸۵)

(این دادرسی مدنی دوره پیشرفته، دکتر عبدالله شمس، پ ج ۲ ش ۶۴۷)

ب- نظریات مشورتی

یک: نظریه شماره: ۹۹۴۳/۷

تاریخ نظریه: ۱۰/۰۴/۱۳۹۷

استعلام:

احتراماً پیرو استعلام شماره ۱۶/۹۰۱/۴۸۳/۹۰۱۶-۳۴۰۰۱/۶/۵ و عطف به پاسخ استعلام آن مرجع به شماره ۷/۹۶/۱۴۹۷ مورخ ۹۶/۷/۲ چنانچه دادخواست وخواهی خارج از مهلت وخواهی و خارج از مهلت تجدیدنظر خواهی و بدون اعلام عذر موجه تقدیم شده باشد آیا دادگاه تکلیفی به تبادل نسخه ثانی وخواهی و ضمائم آن برای وخوانده دارد؟ یا آنکه به صرف تقدیم دادخواست وخواهی و خارج از مهلت وخواهی و خارج از مهلت تجدیدنظر و بدون اعلام عذر موجه و بدون نیاز به تبادل لوایح مکلف به صدور قرار رد دادخواست وخواهی می باشد.

نظریه مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضائیه

در فرض سؤال که دادخواست وخواهی خارج از مهلت وخواهی و خارج از مهلت تجدیدنظر خواهی و بدون اعلام عذر موجه داده شده است، چون مورد از موارد تلقی وخواهی به تجدیدنظر خواهی نیز محسوب نمی شود، دادگاه باید نسبت به ردّ دادخواست وخواهی اتخاذ تصمیم کند و در این حالت موجهی برای ابلاغ دادخواست مذکور و ضمائم آن به وخوانده و تبادل لوایح وجود ندارد

دو: نظریه شماره: ۷/۹۶/۲۹۶

تاریخ نظریه: ۱۳۹۶/۰۲/۱۱

استعلام:

نظر به اینکه خواهان‌ها در مرحله رسیدگی بدوی موفق به اخذ محکومیت غیابی خواندگان به الزام به تنظیم سند رسمی می‌نمایند و سپس وکیل خواندگان در مهلت قانونی از رأی غیابی صادره واخواهی می‌نمایند ولی در دادخواست واخواهی همه واخواندگان را طرف دعوی قرار نمی‌دهد که منجر به صدور قرار رد دعوی واخواهی می‌گردد متعاقباً وکیل خواندگان در مهلت قانونی ۲۰ روز پس از ابلاغ قرار رد دعوی واخواهی از رأی محکومیت اصلی درخواست تجدیدنظرخواهی می‌نماید. ۱- آیا وکیل خواهان علی‌رغم صدور رد دعوی واخواهی می‌تواند در مهلت ۲۰ روز پس از ابلاغ این قرار نسبت به رأی محکومیت اصلی تجدیدنظرخواهی نماید یا اینکه صرفاً می‌تواند نسبت به قرار رد دعوی واخواهی تجدیدنظرخواهی نماید؟ ۲- چنانچه وکیل خواندگان به قرار رد دعوی واخواهی اعتراض و سپس در مرحله تجدیدنظر اعتراض وی رد و قرار صادره از ناحیه دادگاه بدوی در خصوص واخواهی عیناً تأیید شود آیا از تاریخ ابلاغ رأی دادگاه تجدیدنظر به وکیل خواندگان نامبرده ظرف ۲۰ روز پس از آن می‌تواند نسبت به اصل رأی محکومیت تجدیدنظرخواهی نماید یا خیر؟ ۳- آیا اصولاً و وفق مقررات حق تجدیدنظرخواهی پس از اتمام مرحله واخواهی چه به صورت صدور قرار و چه به صورت صدور حکم ماهوی شروع می‌شود یا اینکه در صورت صدور قرار رد واخواهی خوانده صرفاً حق اعتراض به قرار رد دعوی واخواهی را دارد و مهلت اعتراض به اصل رأی محکومیت قانوناً سپری شده است و نمی‌تواند در این مرحله این اعتراض را مطرح نماید

نظریه مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه

۱- در فرضی که قرار رد دادخواست واخواهی صادر شود، تجدیدنظرخواهی واخوانان نسبت به اصل حکم غیابی مذکور ظرف ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ قرار رد

واخواهی بلا مانع است و آنها محدود به اینکه فقط از قرار رد دادخواست وخواهی تجدید نظرخواهی نمایند، نیستند. ۲- چنانچه وخواهان به قرار رد دادخواست وخواهی اعتراض کنند و دادگاه تجدید نظر اعتراض را مردود و قرار رد دادخواست وخواهی را تأیید کند، تجدید نظرخواهی آنها نسبت به رأی محکومیت اصلی ظرف ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ رأی دادگاه تجدید نظر راجع به تأیید قرار رد دادخواست وخواهی بلا اشکال است. ۳- با توجه به پاسخ سؤالهای ۱ و ۲ پاسخ به این سوال روشن است.

سه: نظریه شماره: ۱۷۲۶/۹۸/۷

تاریخ نظریه: ۰۶/۱۲/۱۳۹۸

استعلام:

اگر تجدیدنظرخواه در مهلت تجدیدنظرخواهی به رأی غیابی و یا حضوری در هر دو فرض وخواهی نماید با چه تکلیفی مواجه هستیم. فرض ۱- رأی غیابی است در مهلت تجدیدنظرخواهی؛ وخواهی نموده فرض ۲- رأی حضوری است در مهلت تجدیدنظرخواهی؛ وخواهی نموده. ع

نظریه مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه

۱- با عنایت به تصریح مقنن در تبصره ۳ ماده ۳۰۶ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب ۱۳۷۹ تقدیم دادخواست وخواهی خارج از مهلت، بدون عذر موجه قابل رسیدگی در مرحله تجدیدنظر برابر مقررات مربوط به آن مرحله است. ۲- با عنایت به ملاک تبصره ۳ ماده ۳۰۶ قانون یادشده، در فرض سؤال نیز که رأی حضوری است و در مهلت تجدیدنظرخواهی وخواهی، شده است، باید آن را قابل رسیدگی در مرحله تجدیدنظر دانست.

چهار: نظریه شماره: ۱۹۸۴/۹۷/۷

تاریخ نظریه: ۰۸/۰۳/۱۳۹۸

استعلام:

نظریه مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه

-در فرضی که دادخواست واخواهی در مهلت تجدیدنظرخواهی و خارج از مهلت واخواهی، اقامه شده و دادگاه بدوی قرار ردّ دادخواست واخواهی را به لحاظ خارج از مهلت بودن صادر نموده است، ولی واخواه از این قرار تجدیدنظرخواهی نکرده است، محکمه بدوی مکلف است وفق تبصره ۳ ماده ۳۰۶ قانون آیین دادرسی در امور مدنی دادخواست واخواهی را که در مهلت تجدیدنظر اقامه شده، تجدیدنظرخواهی تلقی و پس از تکمیل و تبادل لوایح، پرونده را به دادگاه تجدیدنظر ارسال کند و صدور قرار ردّ دادخواست واخواهی خللی به حق تجدیدنظرخواهی وی وارد نمی کند.

۲- اگر نسبت به قرار ردّ دادخواست واخواهی که به شرح بند ۱ صادر شده است، تجدیدنظرخواهی شود و دادگاه تجدیدنظر با ردّ تجدیدنظرخواهی، قرار معترض عنه را تأیید کند، پرونده را به دادگاه بدوی اعاده می کند تا دادگاه بدوی وفق ذیل بند ۱

پاسخ، رفتار نماید./

پ-نشست قضایی

موضوع: امکان طرح دادخواست تجدیدنظرخواهی به تبع عدم قبول معاذیر
 موجه وخواهی خارج از مهلت.
 پرسش: در پرونده حقوقی غیاباً رأی بر محکومیت خوانده صادر شده است.
 خوانده بعد از گذشت ۳۵ روز از تاریخ ابلاغ دادنامه با بیان جهات عذر به رأی
 صادره اعتراض نموده است. الف) آیا دادگاه صادرکننده رأی می‌تواند به جهات
 عذر خوانده رسیدگی و به موضوع اعتراض رسیدگی نماید؟ ب) اگر جهات
 عذر مورد قبول دادگاه قرار نگیرد، آیا پرونده به عنوان اعتراض
 تجدیدنظرخواهی به مرجع تجدیدنظر ارسال می‌گردد؟^۱

نظر هیئت عالی

به موجب تبصره ۳ ماده ۳۰۶ قانون آئین دادرسی مدنی، چنانچه دادخواست
 وخواهی خارج از مهلت وخواهی طرح، لیکن در مهلت تجدیدنظرخواهی باشد
 (هیچ‌گونه عذر یا ادعای عدم اطلاع مطرح نگردد)، اعتراض به عمل آمده،
 تجدیدنظرخواهی تلقی و پس از تبادل لویح به دادگاه تجدیدنظر ارسال می‌شود؛
 لیکن چنانچه اقدام خارج از مهلت وخواه با بیان عذر موجه و یا عدم اطلاع باشد،
 دادگاه باید نسبت به این ادعا رسیدگی و قرار قبولی یا رد دادخواست صادر کند؛
 قرار رد دادخواست قابل تجدیدنظر است. بدیهی است طرح چنین دادخواستی ۳۵
 روز پس از ابلاغ دادنامه غیابی موجب توقف مهلت تجدیدنظرخواهی هم خواهد
 بود؛ لذا چنانچه قرار رد دادخواست خارج از مهلت وخواهی در دادگاه تجدیدنظر
 تأیید شود، از تاریخ ابلاغ رأی اخیر، حق تجدیدنظرخواهی نسبت به اصل رأی برای
 محکوم علیه باقی و در باقیمانده مهلت مزبور حق طرح دادخواست تجدیدنظر از
 اصل رأی را دارد.

۱. یک - کد نشست ۱۴۰۱-۸۹۵۸ استان لرستان / شهر خرم آباد.